

LiBeRtE
yayınları

Gwartney, James D., Stroup, Richard L., Lee, Dwight R., Ferrarini, Tawani H.,
Temel Ekonomî, Çeviren: Ahmet Uzun, Ankara: Liberte Yayınları, 7. Baskı,
Nisan 2019.

Temel Ekonomi

James D. Gwartney   Dwight R. Lee
Richard L. Stroup   Tawni H. Ferrarini

LiBeRtE

Temel Ekonomi

Zenginlik ve Refah Hakkında Bilinmesi Gereken Şeyler

James D. Gwartney, Richard L. Stroup, Dwight R. Lee, Tawni H. Ferrarini

Çeviren: **Ahmet Uzun**

ISBN: 978-605-9823-10-4

Liberte Yayınları® / 194

7. Baskı: Nisan 2019

© 2016, Liberte Yayınları®

© 2005, James D. Gwartney, Richard L. Stroup,
Dwight R. Lee & Tawni H. Ferrarini®

Bu kitap ilk olarak İngilizce'de *St. Martin's Press* tarafından "*Common Sense Economics: What Everyone Should Know About Wealth and Prosperity*" adı ile yayınlanmıştır. Kitabın Türkçe tercüme hakları bizzat yazarlarından alınmıştır. Bu eserin müellifi olarak yazarların hakları mahfuzdur.

First Published in English by *St. Martin's Press* under the title "*Common Sense Economics: What Everyone Should Know About Wealth and Prosperity*". Turkish translation rights have been personally granted by the authors themselves. The authors have asserted their rights to be identified as the author of this work.

Yayın Koordinatörü: **Emre Turku**

Sayfa Düzeni: **Liberte Yayınları**

Kapak Tasarımı: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | *Faks:* (312) 384 34 37 | *Sertifika No:* 25744

LiBeRtE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | *Faks:* (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | *Web:* www.liberte.com.tr | *Sertifika No:* 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

James D. Gwartney

Dwight R. Lee

Richard L. Stroup

Tawni H. Ferrarini

James D. Gwartney, Florida State Üniversitesi'nde Stavros Hür Teşebbüs ve İktisat Eğitimini Geliştirme Merkezi'ni yönetmektedir. O aynı zamanda 141 ülkenin kurumları ve politikalarına dair veriler sağlayan yıllık bir rapor konumundaki *Economic Freedom of the World*'ün da eş-yazarıdır.

Richard L. Stroup, Montana State Üniversitesi'nde onursal ekonomi profesörü, North Carolina State Üniversitesi'nde misafir iktisat profesörü ve Raleigh'de (North Carolina) Politik İktisat Araştırma Enstitüsü'nün başkanıdır. 1982'den 1984'e kadar ABD İçişleri Bakanlığı'nda Politika Analizi Bürosu'nun yöneticisi olarak görev yapmıştır. Çok yakın tarihe kadar Stroup küresel ısınma, arazi kullanım regülasyonu, arkeoloji ve çevre politikasında gerekli gelişmeler hakkında yayımlar ve konuşmalar yapmıştır.

Dwight R. Lee, Dallas'ta Southern Methodist Üniversitesi'nde Küresel Piyasalar ve Özgürlük profesörüdür. Profesör Lee'nin araştırma konuları arasında çevre ve doğal kaynaklar ekonomisi, siyasi karar alma ekonomisi, kamu maliyesi, hukuk ve iktisat ve çalışma ekonomisi dâhil farklı tür alanlar bulunmaktadır.

Tawni H. Ferrarini, Northern Michigan Üniversitesi'nde Ekonomik Eğitim ve Girişimcilik Merkezi direktörüdür. Dr. Ferrarini teknolojinin etkin şekilde nasıl kullanılacağı ve bugünkü öğrenci kuşağının başarıya nasıl motive edileceği hakkında iktisat eğitimi, teknoloji ve eğitim dergilerinde yayımlar yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	13
Önsöz	15
BİRİNCİ BÖLÜM: İktisat Biliminin On İki Temel Unsuru	19
Giriş	21
1. Müşevvikler Önemlidir	22
2. Bedava Öğle Yemeği Diye Bir Şey Yoktur	25
3. Kararlar Marjda Alınmaktadır	28
4. Ticaret İktisadî Gelişmeyi Teşvik Eder	31
5. İşlem Maliyetleri Ticarete Bir Engeldir	34
6. Fiyatlar Alıcıların ve Satıcıların Tercihlerini Dengeye Getirir	36
7. Kârlar İşletmeleri Zenginliği Artıran Faaliyetlere Sevk Eder	39
8. İnsanlar Başkalarına Yardım Ederek Gelir Elde Ederler	42
9. Sadece İstihdam Değil, İnsanların Değer Verdiği Malların ve Hizmetlerin Üretimi de Yüksek Hayat Standartlarının Kaynağını Oluşturur	44
10. İktisadî Büyüme En Başta Ticaret, Yatırım, İşleri Daha İyi Yapma Yolları ve Sağlam Ekonomik Kurumlar Vasıtasıyla Meydana Gelir	49
11. Piyasa Fiyatlarının “Görünmez Eli” Alıcıları ve Satıcıları Genel Refahı Teşvik Eden Faaliyetlere Sevk Eder	52
12. Bir Eylemin Uzun Vadeli Sonuçları ya da İkincil Etkileri Çok Sık Olarak Göz Ardı Edilir	55

İKİNCİ BÖLÜM: İktisadî Gelişmenin Yedi Ana Kaynağı 61

Giriş	63
1. Yasal Sistem: İktisadî Gelişmenin Temeli Özel Mülkiyeti Koruyan ve Sözleşmeleri Adil Bir Tarzda Uygulayan Yasal Bir Sistemdir	63
2. Rekabetçi Piyasalar: Rekabet Kaynakların Etkin Kullanımına Destek Olur ve Yenilikçi Gelişmeler İçin Sürekli Bir Motivasyon Sağlar	71
3. Hükümet Regülasyonları Üzerine Sınırlamalar: Ticareti Azaltan Regülatif Politikalar İktisadî Gelişmeyi de Geciktirir	76
4. Etkin Bir Sermaye Piyasası: Bir Ulus, Kendi Potansiyelini Ortaya Çıkarmak İçin, Sermayeyi Servet-Yaratıcı Projelere Yönlendiren Bir Mekanizmaya Sahip Olmalıdır	79
5. Parasal İstikrar: İstikrarlı Bir Para Politikası Enflasyonun Kontrolü, Yatırımların Etkin Tahsisi ve İktisadî İstikrarın Başarılması İçin Gereklidir	87
6. Düşük Vergi Oranları: İnsanlar, Kazandıklarından Kendilerine Kalan Bölüm Büyüdükçe Daha Çok Üreteceklerdir	94
7. Serbest Ticaret: Bir Ulus Nispeten Düşük Bir Maliyetle Üretebildiği Malları ve Hizmetleri Satarak ve Yine Yurtiçinde Pahalı Olarak Üreteceği Malları ve Hizmetleri ise Satın Alarak Gelişir	99

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: İktisadî Gelişme ve Hükümetin Rolü Hakkında Berrak Düşünmenin On Unsuru 115

Giriş	117
1. Hükümet İktisadî Gelişmeyi Bireylerin Haklarını Koruyarak ve Piyasalar Vasıtasıyla Sağlanması Zor Olan Birkaç Mali Arz Ederek Teşvik Eder	118
2. Siyasî Oylama Yoluyla Tahsis Piyasa Tahsisinden Özü İtibariyle Farklıdır ve İktisadî Analiz, İkincisinin, İktisadî Gelişmeyle Daha Tutumlu Olduğunu Göstermiştir	122

3. Hükümetin Maliyeti Sadece Vergilerden İbaret Değildir	126
4. Anayasal Kurullarla Sınırlanmadıkça, Özel Çıkar Grupları Demokratik Siyasî Süreci Vergi Mükelleflerini ve Tüketicileri Yolacak Şekilde Kullanır	129
5. Anayasal Kurullarla Sınırlanmadıkça, Kanun Koyucular Bütçe Açıklarına Yol Açacaklar ve Aşırı Harcama Yapacaklardı	134
6. Hükümet, Başkalarının Pahasına Birilerine Menfaat Sağlama İşlerine Ağır Şekilde Bulaştığı Zaman, İktisadî Gelişme Yavaşlar	139
7. Hükümet Transferlerini Alanların Net Kazancı Aldıkları Miktardan Daha Az ve Genellikle de Büyük Ölçüde Daha Azdır	143
8. Merkezi Planlama Piyasaların Yerine Siyaseti Koyar ki, Bu da Kaynakları İsraf Eder ve İktisadî Gelişmeyi Geciktirir	150
9. Rekabet Piyasalarda Olduğu Kadar Hükümette de Önemlidir	157
10. Siyasî Süreçle Sağlıklı Bir Ekonomi Arasında Ahenk Sağlayan Anayasal Kurullar İktisadî Gelişmeyi Teşvik Eder	161

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Pratik Kişisel Finansın

On İki Temel Unsuru

Giriş	173
1. Karşılaştırmalı Üstünlüğünüzü Keşfedin	175
2. Girişimci olun: Bir piyasa Ekonomisinde, İnsanlar Başkalarına Yardım Ederek ve İşleri Yapmanın Daha İyi Yollarını Keşfederek İlerleme Kaydederler	179
3. Bütçe Yapmayı Düzenli Tasarruf Etmenize Yardımcı Olacak ve Paranızı Daha Etkin Harcayacak Şekilde Kullanın	183
4. Hiçbir Şeyi Ekonomik Ömründen Daha Uzun Süre Finanse Etmeyin	187
5. Paranızdan Daha İyi Yararlanmanın İki Yolu Vardır: Kredi	

Kartı Borcundan Sakının ve İkinci El Eşyalar Almaya Bakın	189
6. Her Ay Bir “Gerçek-Dünya” Tasarruf Hesabına Para Yatırmaya Başlayın	194
7. Bileşik Faizin Gücünü Kendiniz için Çalıştırın	195
8. Çeşitlendirme Yapın –Tüm Yumurtalarınızı Aynı Sepete Koymayın	199
9. İndekslenmiş Öz sermaye Fonları Aşırı Risk Üstlenmeden Uzmanlardan Daha İyi İş Çıkarmanıza Yardım Edebilir	203
10. Uzun Vadeli Hedefler İçin Hisse Senetlerine Yatırım Yapın, Fakat Para İhtiyacı Yaklaştığı Zaman, Tahvillerin Oranını Artırın	206
11. Az Riskle ya da Hiçbir Risk Olmaksızın Yüksek Getiri Vadeden Yatırım Planlarından Uzak Durun	212
12. Çocuklarınıza Nasıl Para Kazanılacağını ve Nasıl Akıllıca Harcanacağını Öğretin	215
Notlar	221
Sözlük	231
Destekleyici Ünitelerin Listesi	245
Önerilen İlave Okumalar	247
Dizin	249

*Bu kitabın birinci edisyonunun çevirisini yapan
Atilla Yayla ve merhum Yıldıray Arsan'a teşekkür-
lerimizi sunuyoruz.*

Liberte Yayın Grubu

TEŞEKKÜR

Yazarlar bu kitabın ilk müsveddeleri üzerinde faydalı yorumları için aŐađıdaki isimlere teşekkür ederler: Joab Corey, David Gwartney, Randall Holcombe, Robert Lawson, Ninos Malek, Tom Palmer, Russell Sobel ve Amy Willis. Joe Connors ve Rosemary Fike grafiklerin hazırlanmasında yardımcı oldu ve diğer araştırma desteklerini sağladı. Amy Gwartney bütün elyazması metni edite etti ve hem okunabilirliği hem de içeriği iyileŐtiren sayısız düzeltmede bulundu. Jane Shaw Stroup ile Cindy Crain-Lee de kitabın çeşitli kısımları hakkında faydalı yorumlar yaptılar. Biz St. Martin's Press'te kıdemli editör olan Philip Revzin'e de giriŐimsel sorumlulukları üstlendiği için teşekkür etmek istiyoruz. Yine mali desteğinden ötürü Earhart Vakfı'na minnetlerimizi ifade ediyoruz. Yüzlerce đretmen ve onların öğrencileri bu desteği mümkün hale getiren seminerlerden büyük fayda sağladı. Yıllar boyunca, hem sınıf içinde hem de dıŐında, bize bu projenin temelini oluŐturan derinlemesine yorumlar ve meydan okuyucu sorular serdetmiŐ öğrencilerle sayısız tartıŐmalarımız oldu. Bu karŐılıklı etkileŐimleri takdirle anıyoruz ve bu kitabı, hayatımızı zenginleŐtiren bu öğrencilere ithaf ediyoruz.

Önsöz

Bu Kitabı Neden Okumalısınız?

Zamanınızın değerli olduğunu biliyoruz. Çoğunuz sadece profesyonel iktisatçılar için önemli olan yeni terimler öğrenmeye, formüller ezberlemeye ya da ayrıntılara vakıf olmaya çokça zaman harcamak istemezsiniz. İstedığınız şey iktisat biliminin gerçekten önemli olan, daha iyi kişisel tercihler yapmanıza ve karmaşık dünyamızla ilgili anlayışınızı geliştirmenize yardım edecek kavrayışlarıdır. Ve siz bu kavrayışların, minimum düzeyde bir iktisat bilim diliyle, özet, organize ve okunabilir bir tarzda sunulmasını istiyorsunuz. İşte bu kitabı bu amaçları karşılamak için yazdık.

Şu anki iktisat bilginiz ne olursa olsun bu kitaptan istifade etmeniz mümkündür. Bu kitap yeni başlayan birine iktisadın temel ilkelerini, çoğunlukla sağduyuyu yansıtan ilkeleri tanıtacaktır. Fakat bu genel düşünceler, özellikle yeni başlayanlar için sağlam iktisat ile romantik yaklaşımlar arasında hızlıca ayırım yapmayı mümkün hale getirecek mantıklı düşünmenin güçlü araçlarıdır. Bu kitap aynı

zamanda daha ileri düzeyde iktisat ve işletme öğrencilerine de büyük resmi bir araya getirmede yardımcı olacaktır. Aralarında lisanüstü düzeyde olanların da bulunduğu ileri seviye öğrenciler grafik, formül, model ve teknik matematikle iktisat biliminin gerçekten önemli derslerini anlamakta başarısız olacak kadar haşır neşirdirler. Nihayetinde, tecrübeli bir işletme yöneticisi ya da bir politikacı da bu kitaptan çok değerli şeyler öğrenebilir. Kendi işlerinde hayli başarılı olanlar bile, siyasî kuralların ve politikaların insanların ve milletlerin genel ekonomik sağlığı üzerinde sahip olduğu geniş kapsamlı ve genellikle de niyetlenilmemiş etkileri çoğu kez düşük tahmin ederler.

Geçmişte olduğu gibi, bugün de Amerikalıların zihinleri ve kalpleri için iki görüş rekabet etmektedir. Biri sınırlı hükümet, ekonomik özgürlük ve kişisel sorumluluktur; diğeri ise büyüyen hükümet, kolektivizm ve bağımlılıktır. Amerika ilki üzerinde kurulmuştur, fakat ikincisinin yaklaşık bir asırdan beri bir yükselişi olmuştur. Birinci görüşte ekonomi, piyasaların koordine ettiği kişisel tercihler; ikincisinde ise merkezi planlama ve siyaset tarafından yönlendirilir. Bu, büyük bir fark yaratmaktadır. Ünlü Stanford iktisatçısı Thomas Sowell'in söylediği gibi, "İktisadın ilk kanunu katlıktır, siyasetin ilk kanunu ise iktisadın ilk kanununu umursamamaktır."

Bu iki alternatifin tarihte herhangi bir zamanda nasıl çalıştığına dair daha iyi düzeyde bilgiye sahibiz. Fakat biz ekonomi konusunda bir cahiller milletiyiz. Sonuçta, bize iyi niyetlerini –problemlerimizi çözme tutkularını- anlatan liderler tarafından kolayca yanlış yönlendiriliyoruz. Yirminci yüzyılın en büyük iktisatçılarından biri olan Milton Friedman'ın vaktiyle söylediği gibi, "İyi niyet kadar zararlı hiçbir şey yoktur". Bu onun, politikaların onlara taraftar olanların niyetlerine göre değil, etkinlikleri temelinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulama yoluydu.

Başkan Herbert Hoover, Senatör Reed Smoot ve Kongre Üye-

si Willis Hawley Smooth-Hawley tarife artış tasarısını 1930'da Kongreye sundukları zaman iyi niyetlere sahiptiler. Ne var ki bu tasarının sonuçları feci oldu; o normal bir gerileme dönemi olabilecek şeyin bir acı ve ıstırap on yılına dönüşmesine sebep oldu. On sekizinci yüzyıl cerrahları da iyi niyetlere sahiptiler; onlar şarap suyuna batırılmış aletlerle uzuv kesmenin hastalarının kanına mikrop bulaşmasını önleyeceğini düşünüyorlardı. Fakat onların iyi niyetleri, hastalarını, yaptıkları tedavinin yan etkilerinden koruyamadı. Aynı şekilde, günümüzün siyasetçilerinin iyi niyetleri de bizi zararlı politikaların neticelerinden korumamaktadır.

2008 ekonomik krizine ve sonrasına uzanan büyük çaplı hükümet müdahalesi temel iktisat eğitimi için giderek acil hale gelen bir ihtiyaç yarattı. Demokrasimiz seçmenlere politika yapanlarımızı belirleme sorumluluğu vermektedir, dolayısıyla ekonomik cehaletin neticeleri feci olabilir. Ekonomik bolluğun kaynaklarını anlamayan insanlar hem kendilerinin hem de ülkelerinin refahını zayıflatan planlara kolayca meylederler. İktisat cahili bir milletin uzun süre refah içinde kalması mümkün değildir.

Eğer siz Amerikalıların istikametiyle ilgileniyorsanız ve ekonomik olarak daha özgür ve müreffeh bir gelecek için bir yol haritası görmek arzusundaysanız, bu kitap size onu verecektir. Burada açıklanan temel ilkeler hangi tür iktisadî düzenlemelerin iyi sonuç verdiğini, onları koruyup güçlendirmek için siyasî süreç üzerine hangi kısıtlamalara gerek duyulduğunu ve böylece bazı uluslar durgun iken ve hatta geriye giderken bazılarının neden müreffeh olduğunu daha iyi anlamınıza yardım edecektir. Sonuçta, bir vatanş olarak daha akıllıca tercihler yapabileceksiniz. Fakat temel iktisat tüketiminiz, tasarrufunuz, yatırımlarınız, kariyer alternatifleriniz ve kişisel karar almayla ilgili daha birçok boyut bakımından daha iyi tercihler yapmanıza yardım edecektir. Bölüm IV'te açıkladığımız gibi, iktisat bilimi, zenginliğin nasıl inşa edileceği ve

artırılacağı hakkında bazı basit kurallar sağlamaktadır. Ve bir piyasa ekonomisinde, zenginliğinizi artırmak başkalarının da daha varlıklı hale gelmesine yardım eder.

Bu kitaba eşlik eden bir web sitesi de bulunmaktadır: <http://CommonSenseEconomics.com>. Daha derine inmek isteyenler için, bu site gayrisafi yurtiçi hasıla, enflasyonun ölçülmesi, bankacılık ve para politikası, Büyük Buhran ve 2008 Ekonomik Krizi gibi spesifik konulara işaret eden destekleyici üniteler içermektedir. (Not: bu konuların tam listesi kitabın sonunda verilmektedir). Bu destekleyici üniteler *Temel Ekonomi*'yi bir ders kitabı olarak kullanan ve çeşitli konuların daha kapsamlı bir analizini isteyen öğretim elemanlarının talebiyle geliştirilmiştir. Bu materyal söz konusu talebi karşılayacak ve öğretim elemanlarına kendi kurslarını geliştirmek için maksimum esneklik sağlayacaktır. CSE web sitesinde inceleme soruları, güvenli bir öğretim elemanı test bankası, video bağlantıları, MP3 çalarlara indirilebilen klasik okumalar ve hem öğrenciler hem de öğretim elemanları için iktisadı daha canlı hale getiren daha birçok özellik yer almaktadır. Hedefimiz iktisadı aydınlatıcı olduğu kadar eğlenceli hale de getirmektir.

James D. Stewartney, Richard L. Proup,

Dwight B. Lee ve Tawni H. Ferrarini

Nisan 2010

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Müşevvikler önemlidir.
2. Bedava öğle yemeği diye bir şey yoktur.
3. Kararlar marjda alınır.
4. Ticaret iktisadî gelişmeyi teşvik eder.
5. İşlem maliyetleri ticarete bir engeldir.
6. Fiyatlar alıcıların ve satıcıların tercihlerini dengeye getirir.
7. Kârlar işletmeleri zenginliği artıran faaliyetlere sevk eder.
8. İnsanlar başkalarına yardım ederek gelir elde eder.
9. Sadece istihdam değil, insanların değer verdiği malların ve hizmetlerin üretilmesi de yüksek hayat standartlarının kaynağını oluşturur.
10. İktisadî büyüme en başta ticaret, yatırım, işleri daha iyi yapma yolları ve sağlam ekonomik kurumlar vasıtasıyla meydana gelir.
11. Piyasa fiyatlarının “görünmez eli” alıcıları ve satıcıları genel refahı teşvik eden faaliyetlere sevk eder.
12. Bir eylemin uzun vadeli sonuçları veya ikincil etkileri çok sık olarak göz ardı edilir.